

Inleiding

In 2013 is de Verrekijker begonnen als fusieschool, tussen de Basis en de Marke. Aan het begin van schooljaar 2015-2016 zijn we gestart in een nieuw multifunctioneel gebouw. Door de fusie hebben we te maken met een compleet nieuwe schoolcultuur. We vinden het heel belangrijk dat de kinderen leren in een veilige uitnodigende en plezierige omgeving. Om dit te kunnen bereiken zijn we in schooljaar 2015-2016 gestart met PBS.

PBS op de Verrekijker

Op onze school hebben we gekozen voor de vier basiswaarden:

- Respect
- Veiligheid
- Verantwoordelijkheid
- Zorgzaamheid

Deze zijn gekozen door het team bij de start van het proces en vormen het fundament voor ons pedagogisch handelen en van ons schoolklimaat.

PBS-team

Er is een PBS-team gevormd vanuit het team. Daarin zit uit elke bouw een afgevaardigde leerkracht, een interne begeleider, en de directie. Het PBS-team volgt het PBS-proces nauwkeurig en stuurt het proces samen met de externe PBS coach. De externe PBS-coach begeleidt meer op afstand, zij verzorgt de studiedagen aan het team en de ouderavonden en superviseert waar nodig.

Het PBS-team heeft een PBS-coördinator op school.

In het PBS team is de volgende kennis aanwezig:

- (a) kennis van de functie van gedrag,
- (b) expertise in begeleiding van schoolontwikkelingsprocessen
- (c) kennis van patronen in het leren en gedrag van leerlingen,

In bijlage 1 zijn de beschrijving en de verantwoordelijkheden van ieder teamlid vastgelegd.

Het PBS- team komt maandelijks bijeen en hanteert een vast vergaderstructuur en format (TIPS).

Doel van de vergaderingen is:

- het borgingsproces volgen op basis van data, concrete acties bedenken en monitoren
- nieuwe inspiratie en input geven aan het team
- coördineren van de input van het ouderpanel en het leerlingenpanel
- stroomlijnen van het integreren van nieuwe processen en programma's in de school, zoals bijvoorbeeld 'EDI 2.0'.

Preventie gedragsproblemen (Proactief pedagogisch handelen)

In ons dagelijks onderwijs zijn wij vooral gericht op proactief pedagogisch handelen. Hierbij stimuleren wij in alle situaties gewenst gedrag bij alle leerlingen. Dit doen wij door:

- heldere gedragsverwachtingen te hanteren,
- het visualiseren van de waarden en verwachtingen
- het systematisch aanleren van gewenst gedrag,
- bekrachtigen van gewenst gedrag
- eenduidige logische consequenties voor ongewenst gedrag.

Dit wordt hieronder verder toegelicht.

Heldere gedragsverwachtingen in de gehele school

Rond de vier basiswaarden, respect, veiligheid, verantwoordelijkheid en zorgzaamheid zijn gedragsverwachtingen geformuleerd voor alle algemene ruimtes van de school. Deze verwachtingen staan beschreven in de schoolmatrix (zie bijlage 2). Er zijn basisverwachtingen die overal en altijd gelden. De matrix wordt aan de start van ieder schooljaar in een teamvergadering opnieuw besproken en voor het schooljaar vastgesteld.

Het doel van de eenduidige gedragsverwachtingen in alle ruimtes en situaties in de school is dat alle medewerkers van het team dezelfde taal spreken naar onze leerlingen en het voor de leerlingen voorspelbaar en duidelijk is wat van hen wordt verwacht in diverse situaties.

Gedragsverwachtingen visualiseren in alle ruimtes

De basiswaarden en de gedragsverwachtingen zijn gevisualiseerd door afbeeldingen, die in de diverse ruimtes van de school hangen. In de visualisatie is een mascotte gebruikt (aapje). We noemen deze aap Buddy. Hij helpt je even als je het niet meer weet. Deze visualisaties worden gebruikt bij de gedragslessen in de ruimtes en helpen de kinderen de gedragsverwachtingen in die ruimtes te herinneren.

Systematisch aanleren van gewenst gedrag

Wekelijks wordt er minimaal één keer per week een les gegeven rondom de gedragsverwachtingen uit de schoolmatrix. Deze lessen cyclus wordt jaarlijks in een jaarplanning weergegeven en zit in de PBS/groepsmap (zie bijlage 3) De voorbeeldlessen staan op de leerkrachtenschijf in de map PBS. De kern van de lessen is het voordoen van gewenst en ongewenst gedrag via rollenspel. Rollenspel is binnen PBS een belangrijke techniek om leerlingen vaardigheden aan te leren. Rollenspel geeft leerlingen de kans om in een veilige situatie te oefenen met nieuwe vaardigheden, voordat ze dit in de situatie gaan toepassen.

De volgorde in de les is **altijd** het voordoen van het juiste gedrag en benoemen welke basiswaarde hierbij hoort, dan het foute voorbeeld, op minimale toch zichtbare wijze en afsluitend wederom het goede voorbeeld.

Bij een fout voorbeeld demonstreert de leerkracht precies hoe en wat er aan een bepaalde aanpak niet werkt. Een fout voorbeeld is altijd gedepersonaliseerd, dat wil zeggen zonder dat er duidelijk een leerling uit de groep genoemd wordt of in te herkennen is. Wel kan groepsgedrag zichtbaar gemaakt worden.

Bij een goed voorbeeld demonstreert de leerkracht een effectieve aanpak.

Er bestaat een vaste volgorde bij het gebruik van foute en goede voorbeelden. Eerst goed, dan fout en dan weer goed. Door goed te eindigen, blijft dit voorbeeld in het geheugen hangen.

Na het voordoen geeft de leerkracht de leerlingen gelegenheid het geleerde gedrag te herhaaldelijk te oefenen. De leerkracht volgt hierbij het gedrag en geeft gerichte feedback. Hierdoor kweekt de leerkracht motivatie bij de leerlingen om het gedrag te blijven toepassen.

Naast de jaarkalender voor de vaste lessencyclus worden gedragslessen preventief gegeven naar aanleiding van de Swisdata-analyse. Vanuit de data wordt bepaald welk gedrag nog extra aangeleerd en geoefend dient te worden.

Het bekrachtigen van gewenst gedrag

Om het gewenste gedrag te laten groeien binnen onze school moet het worden bekrachtigd. Dit doen we op verschillende manieren. Dit kan verbaal of non-verbaal, maar moet door de ontvanger gezien of gehoord worden.

Interventies die horen bij het bekrachtigen van gewenst gedrag zijn:

Het geven van complimenten

Gekoppeld aan de verwachtingen gewenst gedrag complimenteren in een verhouding 4:1, dus vier positieve interacties tegenover één correctie. Hierbij ligt de nadruk op het concreet benoemen van gewenst gedrag.

Het schoolbrede systeem van belonen van goed gedrag

Voor het schoolbrede systeem van belonen van gewenst gedrag zijn er beloningsmunten. Deze krijgen de leerlingen om het gewenste gedrag in alle ruimtes van de school extra te bekrachtigen. Dit gebeurt onvoorspelbaar en willekeurig. Je weet nooit wanneer je een verrassing krijgt. Het noemen van de reden van de beloning gekoppeld aan de basiswaarden helpt de leerlingen het gedrag rondom de waarden te automatiseren. Leerlingen leveren de munten in, in hun eigen klas en er wordt gespaard voor een kleine groepsbeloningsactiviteit. Alle klassen sparen ook voor een schoolbeloning. Als de buis met muntjes in de klas vol zit worden de muntjes in de buis omgewisseld voor een bal in de schoolbeloningsbuis. Het PBS- team bepaalt bij hoeveel ballen alle leerlingen een schoolbeloning

verdienen. Deze beloning is gericht op het versterken van het positieve klimaat en de saamhorigheid in de hele school.

Logische consequenties voor ongewenst gedrag

In ons consequentiemenu staat helder beschreven wat het team verstaat onder klein en groot probleemgedrag en welke logische consequentie ingezet kan worden passend bij verschillend ongewenst gedrag. Het is zo voor iedereen in de school helder wat maatregelen zijn bij (herhaaldelijk) ongewenst gedrag.

Deze consequenties voor ongewenst gedrag worden regelmatig geoefend binnen de school, dit doen we door rollenspel. Het voordoen van ongewenst gedrag en de consequentie die hierop kan volgen. De leerlingen weten zo welk gedrag welke consequenties tot gevolg hebben.

Voordat er wordt overgegaan tot het geven van een consequentie, zetten teamleden bij klein probleemgedrag eerst re-actieve strategieën in om het gedrag snel om te stoppen en om te buigen.

Dit kan zijn:

- een kleine hint of reminder geven
- actief negeren: benoemen van gewenst gedrag van leerlingen dicht bij de leerling die ongewenst gedrag laat zien
- de reactieprocedure Deze ziet er als volgt uit:

1. Vragen (*wat is de afspraak?*)
2. Herinneren (*dit is de afspraak*)
3. Keuze bieden (*of de consequentie of je laat het verwachte gedrag zien*)
4. Benoemen (*'consequentie' - 'goede keuze'*)

Tussentijds wachten 5 à 10 seconden

Tussen de stappen in gaat de leerkracht kort “uit contact” en geeft de leerling tijd om het goede gedrag te laten zien. Bij gewenst gedrag wordt er direct gecompimenteerd.

De consequenties die gegeven worden in de school staan beschreven in het consequentiemenu. Alle teamleden zijn hiervan op de hoogte en hanteren dezelfde consequentie. Het consequentiemenu zit ook in de klassenmap en is te vinden op de leerkrachtenschijf. Alle incidenten rondom ongewenst gedrag worden altijd geregistreerd door het betrokken teamlid en worden ingevoerd in Swissuite, dit is het digitale incidentenregistratiesysteem wat gebruikt wordt.

Data gestuurd werken

De gegevens van de incidentenregistraties worden maandelijks geanalyseerd door de datamanager van het PBS-team. Op de maandelijkse PBS-teamvergaderingen wordt de data besproken. Bij de data-analyse wordt gelet op opvallende trends op het schoolbrede- en groepsniveau. Op leerling niveau worden leerlingen met meer dan 3 incidenten per maand in beeld gebracht.

Iedere leerkracht neemt kennis van de analyse, vanuit het PBS-team wordt aangestuurd welke acties wenselijk zijn.

Vervolgens wordt er in overleg een plan van aanpak opgesteld. Dit kan een actie in het groepsplan (groen), in geel of een individueel plan (rood) zijn.

Daarna komen de data- analyse en acties kort ter sprake op de bouw/teamvergadering.

Naast de incidentendata wordt 2x per jaar schoolbreed ook de analyse van de citogegevens benut en de analyses van het leerlingvolgsysteem Zien! Tevens wordt jaarlijks de analyse van de sociale veiligheidsvragenlijst uit Zien besproken in het PBS-team en in het team en worden waar nodig doelgerichte acties ingezet.

1.16 Data over de mate en kwaliteit van de implementatie

Het PBS- team bestudeert en gebruikt minstens 1x per jaar data uit instrumenten die de mate en kwaliteit van de implementatie meten (bv SET, BoQ, TFI).

Collega's krijgen regelmatig data te zien over de ontwikkelingen van PBS in de school. Zij kunnen minimaal 1x per jaar input leveren t.a.v. universele basis van SWPBS (zoals waarden en gedragsverwachtingen, erkennen van gedrag, definities, consequenties) in de school.

Pleinplan

We hebben afspraken met elkaar gemaakt over het toezicht houden op het plein.

Elke pauze zijn er 3 leerkrachten buiten.

Er is een buitenlooprooster voor de leerkrachten te vinden in de klassenmap.

Tijdens het buitenspelen lopen we actief rond, hebben we positief contact met kinderen, geven we complimenten en belonen de kinderen zo af en toe met een muntje. We zijn voortdurend in beweging en geven snelle correcties volgens de reactieprocedure.

Bij consequenties hanteren we het consequentiemenu. Consequenties kunnen zijn: verliezen van privileges, naar binnen voor een schrijftaak. Tijdens de pauze is de schrijftaak in de spreekkamer en indien deze bezet is in de personeelsruimte.

Mocht er in de pauze een groot incident voorkomen waarbij de leerkracht langdurig zijn aandacht bij de betrokkenen moet houden, wordt er een kind naar binnen gestuurd om in de personeelsruimte een leerkracht op te halen. Dit is naar inschatting van de leerkracht die buiten loopt.

Voor meer informatie, zie bijlage 4 het pleinplan

Deskundigheidsbevordering in het team

Jaarlijks worden nieuwe leerkrachten en stagiaires die voor lange tijd stage lopen in onze school geschoold in PBS. Dit gebeurt door de pbs-coördinator m.b.v. een gerichte training. Centraal staan hierbij de theoretische kaders van PBS en de praktijk op de Verrekijker van PBS. Er wordt concreet geoefend met de belangrijkste strategieën van PBS, zoals, gedragsles, concreet bekrachtigen en de reactieprocedure.

De eerste 2 maanden wordt een nieuwe collega begeleidt door een maatje. Dit maatje ondersteunt voor directe praktische vragen.

Daarnaast begeleidt de Intern begeleider wekelijks in de klas door observatie en coaching van de nieuwe leerkracht en de directeur door observaties en functioneringsgesprekken.

Voor nieuwe leerkrachten is een beknopt handboek PBS . Dit is ook voor invallers beschikbaar die een korte of langere periode komen invallen op onze school. Ook in de klapper is beknopte informatie te vinden over PBS.

Deskundigheidsbevordering van ons team:

Op iedere bouw- of teamvergadering is PBS een agendapunt wat terugkomt. Dit agendapunt is gericht op het delen van good practices en successen, maar ook op het herhalen en borgen van gemaakte afspraken en strategieën.

Tevens wordt jaarlijks op teambijeenkomsten een onderdeel van PBS herhaald en geëvalueerd; bijvoorbeeld actief toezicht houden en het pleinplan, het geven van een goede PBS gedragsles of de check in check out interventie.

De planning van herhaal en scholingsmomenten gebeurt op basis van de implementatiedata van PBS. Hierbij gebruiken wij jaarlijks de Tier Fidelity Inventory (TFI) en de Benchmarks of Quality (BoQ) checklist.

Tevens wordt in een cyclus van twee jaar ene ronde klasobservaties PBS gedaan door Ib en coördinator van het PBS-team. Op basis van deze observaties worden borgingsdoelen voor het team vastgesteld en wordt een plan van aanpak gemaakt. Op leerkrachtniveau worden doelen meegenomen in een Persoonlijk Ontwikkelplan wat jaarlijks terugkomt bij functioneringsgesprekken met directie.

1.13 Betrokkenheid van leerlingen/ouders/ketenpartners

Belanghebbenden (leerlingen, ouders/verzorgers, ketenpartners) leveren minimaal 1x per jaar input t.a.v. Groen (waarden en gedragsverwachtingen, afgesproken consequenties en het systeem van erkennen van gewenst gedrag).

- a) Leerlingen worden actief betrokken bij de implementatie van PBS in de school: Het leerlingpanel denkt mee over PBS. Onderwerpen die aan bod komen zijn; systeem voor erkenning en waardering, Stand for courage etc.
Acht keer per jaar komen ze bij elkaar onder begeleiding van iemand uit het PBS team.
- b) Ouders worden actief betrokken bij de implementatie van PBS in de school: 4 keer per jaar vergadert het ouderpanel
- c) Ketenpartner BSO wordt actief betrokken bij de implementatie van PBS in de school.

PBS in de klas

De vier basiswaarden: respect, veiligheid, verantwoordelijkheid en zorgzaamheid spelen op groepsniveau een belangrijke rol in het pedagogisch handelen en pedagogisch klimaat in de klas.

Preventie gedragsproblemen in de klas

Wij zijn elke dag in de klas bezig met proactief pedagogisch handelen. Hierbij stimuleren we in alle situaties positief gedrag bij alle leerlingen. Het streven in ons leerkracht handelen is een verhouding van 80-20. 80% van de tijd zijn wij gericht op preventief handelen en 20% van de tijd is re-actief handelen. Dit doen we door:

Heldere gedragsverwachtingen in iedere onderwijssituatie te hanteren

Rond de vier basiswaarden, respect, veiligheid, verantwoordelijkheid en zorgzaamheid zijn gedragsverwachtingen geformuleerd voor het pedagogisch handelen en het pedagogisch klimaat in de klas. Deze verwachtingen staan beschreven in de klassenmatrix. (bijlage 5)

De matrix wordt aan de start van ieder schooljaar in een teamvergadering opnieuw besproken en voor het schooljaar vastgesteld. De leerlingen worden actief betrokken bij het vaststellen van de gedragsverwachtingen die gelden voor de verschillende situaties in de klas. Aanvullend hebben we de volgende afspraken voor het zelfstandig werken:

- *Tijdens het werken heeft iedereen het blokje op tafel liggen.*
- *Rood: Werk alleen en stil.*
- *Groen: Overleggen met fluisterstem.*
- *Vraagteken: Draai je blok op vraagteken en werk door met de volgende opdracht*
- *Als de vraag beantwoord is draai je zelf het blokje weer terug.*

Gedragsverwachtingen te visualiseren per onderwijssituatie

In de klas worden tevens de specifieke gedragsverwachtingen gevisualiseerd die passend zijn voor het onderwijs in die klas. In totaal in minimaal 80% van de ruimtes zijn de gedragsverwachtingen aanwezig, net als de waarden van de school.

Het systematisch aanleren van gewenst gedrag

In de jaarkalender van de cyclus van gedragslessen staan periodes gepland voor schoolbrede lessen en voor klassenlessen. De leerkracht bepaalt doelgericht welke gedragslessen er welke week in de klas gegeven gaat worden.

Naast de geplande lessen besteden we extra aandacht aan de gedragslessen tijdens de startweek en in de eerste acht weken van het schooljaar. Ook worden de gedragslessen herhaald als meerdere leerlingen (meer dan 6) laten zien dat ze nog moeite hebben met een bepaalde gedragsverwachting. Eén keer per jaar is er de week van respect en zorgzaamheid waar deze waarden en de lessen uit het boekje sociale veiligheidslessen en PBS gegeven worden in de gehele school. (Zie draaiboek week van respect en zorgzaamheid)

Bekrachten van gewenst gedrag

De leerkrachten geven concrete gedragscomplimenten die passen bij de gedragsverwachtingen in de klas. Daarnaast wordt het gewenste gedrag bekrachtigd volgens het schoolbrede beloningssysteem met beloningsmuntjes. In de groep sparen de kinderen voor een groepsbeloning. Als er een muntje ingeleverd wordt, wordt er even stil gestaan bij het goede gedrag van het beloonde kind. De verdiende muntjes worden zichtbaar gemaakt door een buis in iedere klas. Daarin worden de muntjes opgespaard. Na 20 verdiende muntjes krijgt de groep een groepsbeloning. De beloningen worden aan het begin van het jaar samen met de klas afgesproken. Deze beloningen worden in verrassingseieren gestopt en in een klassikale grabbelton gestopt. Dit zijn door de groep bedachte beloningen die ze samen kunnen uitvoeren. Gestreefd wordt naar groepsbeloningen die gericht zijn op sociale groepsvorming en die kosteloos zijn.

Duidelijke consequenties voor ongewenst gedrag

In de klas wordt klein ongewenst gedrag dat zich éénmalig voordoet zoveel mogelijk actief genegeerd. De leerkracht is erop gericht minimale aandacht te besteden aan ongewenst gedrag en maximale aandacht aan gewenst, positief gedrag.

Wanneer een correctie nodig is corrigeert de leerkracht volgens de reactieprocedure, die beschreven is op bladzijde 3 van dit stuk.

Consequenties die ingezet worden bij aanhoudend ongewenst gedrag in de klassituaties na de reactieprocedure staan beschreven in ons consequentiemenu. (zie bijlage 6)

De organisatie van de klas

Preventie van gedragsproblemen en het creëren van een positief pedagogisch schoolklimaat wordt op klassenniveau PBS bevorderd door schoolbrede afspraken rondom klassenorganisatie.

Onder klassenorganisatie van de klas verstaan we zowel de inrichting als de procedures rondom management van de klas. Klassen worden zo ingericht en georganiseerd dat gewenst gedrag erdoor wordt aangemoedigd en het leren erdoor wordt bevorderd.

Bij de start van ieder schooljaar wordt in de checklist klassenorganisatie als leidraad gebruikt bij het inrichten van de klas. (zie bijlage 7)

De inrichting van de klas:

De inrichting van onze lokalen is er net als alle ruimtes gericht op een veilige en positieve sfeer. De klaslokalen sluiten aan bij de belevingswereld van de kinderen. Dat betekent dat onze ruimtes ordelijk en overzichtelijk ingericht zijn. De inrichting van de lokalen sluit aan bij de activiteiten die we ondernemen. De kinderen zitten in tweetallen/ groepen of individueel.

De loopruimtes zijn functioneel. In elke klas is een instructietafel, een digibord en een whiteboard. De inrichting biedt de mogelijkheid om een kring te maken.

Start en afronding van de dag

- Bij de start van de dag staat de leerkracht bij de deur en begroet de kinderen die binnenkomen. Er is aandacht voor persoonlijk contact.
- Bij het naar huis gaan van de kinderen staat de leerkracht bij de deur om de kinderen een fijne dag te wensen.

- **De lessen**

- Bij de start van iedere les hebben de kinderen het benodigde materiaal op tafel liggen
- Bij zelfstandig werken ligt er op iedere tafel klaar: pen potlood, hulpblokje, lesmateriaal.
- Er wordt gebruik gemaakt van het IGDl lesmodel.

EDI lesmodel

De letters EDI staan voor Expliciete directe instructie. Het EDI-model heeft verschillende fasen en onderdelen.

- Betrekken en activeren
- Controleren van begrip
- Geven van feedback
- Herhalen
- Activeren van voorkennis
- Lesdoel
- Instructie
- Begeleide inoefening
- Lesafsluiting
- Zelfstandige verwerking
- Verlengde instructie

Lesovergangen

- Lesovergangen verlopen rustig en nemen weinig tijd
- Er worden dagelijks Energizer, ontspanmomenten, bewegingsmomenten of doorkijk momenten ingepland tussen de lessen
- In elke groep wordt gebruikt gemaakt van een aandachtssignaal voor het centraal aandacht vragen van de hele groep of meerdere groepen

Klasklimaat en groepsvorming

Een goed functionerende groep kenmerkt zich door:

- Samen verantwoordelijk voelen voor het functioneren van de groep
- Respect en zorgzaamheid voor elkaar
- Samenwerken
- Problemen worden besproken
- Leerlingen krijgen de ruimte te zijn wie zij zijn
- Verschillen worden gewaardeerd
- Leerlingen krijgen de kans hun kwaliteiten te kennen en te delen
- Kinderen krijgen de kans kwetsbaarheden te kennen en te delen
- Er is een goede relatie tussen leerlingen en leerkracht

Om verbondenheid in een groep te creëren organiseren we het hele jaar door activiteiten die kinderen de mogelijkheid geven talenten te ontplooiën en elkaar te leren kennen. Daarnaast organiseren we aan het begin van ieder schooljaar een startweek waarin de waarden van onze school

en de activiteiten rondom elkaar ontmoeten, leren kennen van kwetsbaarheden, kwaliteiten, persoonlijkheid centraal staan.

Na de meivakantie is er een respectweek op school waarbij de waarde respect centraal staat. Daarnaast worden de veiligheidslessen PBS herhaald. Activiteiten als het elkaar ontmoeten, leren kennen zullen ook tijdens deze week extra aandacht krijgen.

De groep volgen we met behulp van een groepsplan gedrag, deze wordt aan het begin van het schooljaar door de leerkracht gemaakt.

Bij het maken van dit groepsplan wordt er gebruik gemaakt van observaties van de leerkracht(en), de groene checklistchecklist klassenorganisatie. Dit groepsplan wordt drie keer per jaar besproken en geëvalueerd tijdens de groepsbesprekingen. Na de evaluatie wordt het groepsplan bijgesteld.

Het pedagogisch handelen van de leerkracht: zorgniveau 1 (het groene basisniveau van PBS)

In het groepsplan Sociaal Emotioneel Leren (SEL) wordt jaarlijks een planning gemaakt specifiek gericht op de groepsvorming en op het verbeteren van de sociaal emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Dit plan is gericht op de gehele groep en op groepjes leerlingen. Het plan wordt opgesteld bij de start van het schooljaar. Het eerste plan is met name gericht op een positieve groepsvorming. Begin november wordt dit plan geëvalueerd en bijgesteld. Het tweede plan is voor de periode november tot februari. In februari wordt het tweede plan geëvalueerd en bijgesteld. Plan drie is van maart tot het einde van het schooljaar en wordt in juni geëvalueerd.

In het plan wordt genoteerd welke specifieke didactische en pedagogische acties worden gepland naast het algemene basisaanbod dat iedere leerkracht aan alle leerlingen in de groep biedt.

Evaluaties van het plan gebeuren op basis van observaties van de leerkracht(en), Swisdata, Ziendata, en leergegevens.

Groepsvorming

Met PBS streven wij naar een veilig en positief school- en klasklimaat. Een veilige groep is een groep waarin iedereen het idee heeft dat hij mee mag doen zonder risico's. Binnen een veilige, positieve groep is ruimte voor persoonlijk contact en onderlinge verschillen. Bij de start van het schooljaar is de positieve vorming van de groep essentieel als voorwaarde voor het bevorderen van een goede ontwikkeling van alle leerlingen gedurende het gehele schooljaar. Dat is de reden dat wij in de eerste week na de zomervakantie een startweek organiseren. Deze week heeft als doel:

- Gezamenlijk starten, met de hele Verrekijker, een basis leggen voor het nieuwe schooljaar, met ouders, leerlingen en team.
- Kennismaken met elkaar.
- Elkaar leren kennen en ontmoeten.
- Groepsvorming en groepsdynamiek positief stimuleren
- Kinderen en hun talenten aanspreken.
- Gedragsverwachtingen opfrissen en aanleren.

Naast vijf basiselementen van PBS en de organisatie van de klas stellen wij met name de eerste acht weken van het nieuwe schooljaar activiteiten centraal die een positieve groepsvorming bevorderen. Dit zijn activiteiten die kort momenten gedurende de schooldag ingezet worden. Het vaststellen van de gedragsverwachtingen van de groep gekoppeld aan de waarden van de school is een van de startactiviteiten. Gedurende de rest van het schooljaar wordt regelmatig opnieuw aandacht besteed aan groepsvormende activiteiten om de hechtheid van de groep vast te houden. Ook wanneer er een nieuwe leerling instroomt of een leerling weg gaat uit de groep wordt extra aandacht besteed aan de

groepsvorming. De activiteiten voor groepsvorming richten zich op het elkaar beter leren kennen van de groep. Als de leerlingen elkaar beter kennen, worden vooroordelen vaak weggenomen en ontstaat er een sfeer van vertrouwen waarin het samenwerken goed kan verlopen.

De activiteiten worden aangeboden passend bij de fase van de groepsvorming (zie bijlage 8):

- ☐ Forming/ verkenningsfase: wie is wie, wat mag je verwachten? De eerste twee weken van het schooljaar;
 - ☐ Storming/ positioneringsfase: wie bepaalt hoe het hier gaat? De derde en vierde week van het schooljaar
 - ☐ Normingfase: onderlinge gedragsregels ontstaan: de vijfde en zesde week van het schooljaar;
 - ☐ Performingfase: na 6-8 weken: normen liggen min of meer vast (rest van het jaar);
 - ☐ Terminationfase: gevoelens van nostalgie/ opluchting/ onzekerheid (eind schooljaar).
- De fysieke en psychische veiligheid van leerlingen op klasniveau

Als er meer verbondenheid in een groep is wordt er minder gepest. Elementen die de verbondenheid in de groep bevorderen zijn:

- leerlingen krijgen de ruimte te zijn wie zij zijn
- verschillen worden gewaardeerd
- leerlingen krijgen de kans hun kwaliteiten te kennen en te delen
- leerlingen krijgen de kans hun kwetsbaarheden te kennen en te delen
- er is een goede relatie tussen de leerkracht en de leerling

Met betrekking tot de fysieke en psychische veiligheid in de klas vinden wij het belangrijk dat wij:

- Een sfeer creëren waarin pesten niet getolereerd wordt.
- Een sfeer creëren waarin leerlingen zich durven uiten, ook wanneer zij problemen die zijn in de groep.
- Begripvol luisteren door de leerkracht, zonder oordeel.
- Een sfeer waarin de leerkracht openstaat voor de ideeën van de leerlingen

Preventieve maatregelen zijn:

- gedragsverwachtingen zijn samen met de groep vastgesteld en visueel zichtbaar in de groep
- de gedragsverwachtingen worden regelmatig geoefend
- Positief sociaal gedrag wordt bekrachtigd door complimenten en met muntjes
- Signalen van pestgedrag worden besproken in de groep of met de betrokkenen
- De leerkracht geeft het goede voorbeeld en gaat respectvol met elkaar, leerlingen en ouders om
- Internetsites worden eerst door de leerkracht bekeken voordat zij worden gebruikt met leerlingen
- Leerkrachten letten op ongewenste gedragingen van leerlingen op internet
- Gedragsverwachtingen rondom internetgebruik worden samen met de leerlingen ieder jaar vastgesteld en genoteerd.
- Er wordt regelmatig aandacht besteed aan bewust internetgebruik van de leerlingen
- Er wordt ruim 6 keer per jaar een leerlingpanel vergadering gehouden met het leerlingpanel waarbij de klassenvertegenwoordiger (*neutraal*) dingen kunnen inbrengen
- Er zijn regelmatig klassengesprekken waarin het gedrag binnen de groep besproken wordt
- Er wordt actief gewerkt saamhorigheid: het gevoel dat het fijn is om met elkaar in deze groep te zitten
- Er wordt, met name bij de start van het schooljaar, intensief gewerkt aan een positieve groepsvorming

Signalen van pesten worden door de leerkracht altijd serieus genomen.

Reactieve maatregelen zijn:

- De leerkracht houdt incidenten bij via SWIS.
- Een herstelgesprek: (zie PBS-plan schoolbrede niveau)

Het basisaanbod pedagogisch handelen van de leerkracht binnen het groene basisniveau (zorgniveau 1) voor alle leerlingen is:

Goed Gedrag (PBS)

De leerkracht

- verheldert gedragsverwachtingen per onderwijssituatie
- visualiseert belangrijke gedragsverwachtingen per situatie
- geeft wekelijks minimaal 1 Goed gedrag les en oefent gewenst gedrag wanneer gedragsverwachtingen nog niet beheerst worden
- geeft feedback op gewenst gedrag gekoppeld aan de gedragsverwachtingen: 4:1
- deelt beloningsmunten uit gekoppeld aan de gedragsverwachtingen
- koppelt complimenten regelmatig aan de waarden van de school: respect, verantwoordelijkheid, veiligheid, zorgzaamheid
- minimaliseert de aandacht voor ongewenst gedrag
- corrigeert ongewenst gedrag volgens de reactieprocedure en hanteert de consequenties op ongewenst gedrag volgens schoolafpraak
- de klas is geordend
- de klas is ingericht volgens de schoolafpraak
- de leerkracht staat model

Groepsvorming

- De leerkracht laat, waar dat past, verschillende meningen aan bod komen en benadrukt het positieve daarvan
- De leerkracht stimuleert dat leerlingen duidelijk vertellen
- De leerkracht stimuleert dat leerlingen goed luisteren naar elkaar
- stimuleert dat leerlingen zichzelf en elkaar bekrachtigen gekoppeld aan de gedragsverwachtingen
- zet Energizer in om de relatie tussen leerkracht/ leerlingen en leerlingen onderling te verstevigen
- bekrachtigt openheid van leerlingen rondom gevoelens
- geeft leerlingen gelegenheid te 'passen'
- vermijdt oordelen over gevoelens: ook negatieve gevoelens mogen er zijn
- stimuleert leerlingen elkaar te ondersteunen als iemand iets niet durft of bang is
- stimuleert empathie bij leerlingen: 'oog hebben voor elkaar', 'in elkaars schoenen gaan staan'
- stimuleert dat leerlingen elkaar helpen bij eenvoudige conflicten
- stimuleert onderlinge tolerantie en acceptatie van verschillen+ staat hierin model

Gehoord en gezien worden

De leerkracht:

- creëert een veilig en positief groepsklimaat, waarin ieder kind zichzelf kan zijn
- geeft alle kinderen het gevoel dat ze gehoord en gezien worden
- geeft kinderen een stem
- luistert actief naar kinderen
- toont waardering en respect voor elke leerling
- laat zien dat hij of zij (ook) van de leerling wil leren

- herkent (non-verbale) signalen van leerlingen en reageert daar op
- zorgt dat de verschillende achtergronden van de leerlingen of van onze samenleving terug te vinden zijn in het lokaal (cultuur, huidskleur)
- laat leerlingen over zichzelf vertellen: specifieke hobby maar ook allergie, handicap ...
- geeft leerlingen de gelegenheid om een bijdrage aan de klas te leveren die verschillen tussen kinderen benadrukt
- waardeert verschillen als hij of zij ze ziet: 'Ik vind het leuk om te zien hoe verschillend jullie er allemaal uitzien'
- maar benadrukt ook de overeenkomsten, met name tussen kinderen die op een bepaalde manier sterk van elkaar verschillen
- evalueert na of tijdens een kringgesprek regelmatig de communicatie door bijvoorbeeld:
 - hoe hij een leerling die iets verteld heeft te vragen wie er goed naar hem geluisterd heeft en dat weet leerlingen te vragen of ze vinden dat iemand iets goed verteld heeft, wat wel, wat niet en waarom
- de eigen communicatie (luisteren, uitleggen, vragen stellen) te laten evalueren door de leerlingen
- zelf leerlingen te noemen die goed gecommuniceerd hebben en concreet te benoemen wat ze goed deden

Schoolafspraken Passend Lesmodel/Goed Gedrag

- De leerlingen weten met welk lesdoel zij werken. Deze worden zichtbaar aangegeven voor zowel de instructie- als de zelfstandig-werkgroep
- Het digibord wordt gebruikt met zoveel mogelijk gebruik van de digibordsoftware
- Het stoplicht wordt gebruikt volgens de schoolafspraken
- De timetimer geeft de lestijd aan
- Er wordt gewerkt met een instructietafel
- De leerlingen werken met een blokje
- Materialen liggen op een vaste plek. Leerlingen weten deze te vinden
- Leerlingen weten wat ze moeten doen als hun basisopdracht klaar is
- De leerkracht corrigeert ongewenst gedrag volgens de reactieprocedure of het groen/roodkaartje
- De leerkracht koppelt het bespreken van taken en verantwoordelijkheden aan de waarde verantwoordelijkheid van de school

Leren Leren

De leerkracht:

- daagt kinderen uit tot zelfstandigheid
- toont een groot vertrouwen in de competentie van kinderen
- toont een hoge verwachting van kinderen (m.n. op het terrein van verantwoordelijkheid)
- spreekt kinderen voortdurend actief aan op hun verantwoordelijkheid
- geeft kinderen gelegenheid tot oefenen en fouten maken
- geeft helpen en geholpen worden een duidelijke plek in het klassenmanagement

Sociaal Emotioneel Leren

Naast de PBS lessen en de doelgerichte activiteiten die gericht zijn op groepsvorming wordt gewerkt aan de competenties van Sociaal Emotioneel Leren (SEL) met methodelessen uit de methode Kinderen en hun sociale talenten. De leerkrachten gebruiken de lessen passend bij de doelen uit hun groepsplan SEL. In het plan staat beschreven welke lessen worden ingezet passend bij de specifieke groepsdoelen of groepjesdoelen.

Extra interventies binnen het groene basisniveau van PBS

Onze schoolpopulatie bestaat uit leerlingen die extra zorg behoeftes hebben op gebied van leren en sociale ontwikkeling. In ons groene basisniveau van PBS zitten daarom ook extra interventies die wel behoren bij ons basisaanbod. Naast de basiselementen die beschreven staan op klasniveau worden deze extra interventies ingezet voor de hele groep, groepjes leerlingen of individuele leerlingen. Deze interventies staan dan beschreven in het groepsplan SEL.

De extra basisinterventies zijn:

1. Onderwijs op maat: Indien nodig wordt het onderwijsprogramma aangepast. Aanpassingen die de leerkracht kan doen staan in een schema (zie bijlage 16);
2. Maatjeswerk: Bij de start van het schooljaar en voor zij -instromende leerlingen in de loop van het jaar wordt gewerkt met PBS-maatjes.
3. Study buddy (hokje), time timer en koptelefoon
4. Meidenvenijn: dit wordt ingezet wanneer een patroon van niet-respectvol gedrag onder een groepje meisjes gesignaleerd wordt. Of er sprake is van onveiligheid als gevolg van niet gelijkwaardige sociale relaties tussen meisjes in de bovenbouw.

Bij de start worden doelen vastgesteld op basis van gesprekken, observaties, Zien en Swisdata. Na het programma wordt geëvalueerd op basis van dezelfde gebruikte data of doelen bereikt zijn.

(bijlage 1 beschrijving rollen en verantwoordelijkheden)

Schooljaar 2022-2023

PBS- team bestaat uit:	Functie:	Taken:
PBS – coördinator Janneke	Leerkracht	Voorzitter van vergaderingen
Datamanager Marieke	IB-er	Data analyse
Notulist Inge	Leerkracht	Notulen maken en verspreiden
Tijdbewaker Tamara	Leerkracht	Tijdbewaken tijdens vergadering
Monitoring Edith	Directeur	Monitoring Cito, Swis en Zien
Teamlid Luuk	Leerkracht	PBS vertegenwoordiger

(bijlage 2)

**De matrix van gedragsverwachtingen
Gedragslessen voor Verrekijker ruimtes**

RUIMTE	BASISWAARDE 1	BASISWAARDE 2	BASISWAARDE 3	BASISWAARDE 4	WIE?
	VEILIGHEID	ZORGZAAMHEID	VERANTWOORDELIJKHEID	RESPECT	
Schoolbreed Algemeen/overal en altijd	Houd je handen en voeten bij jezelf Loop binnen rustig				
Schoolbreed Algemeen/overal en altijd		Zorg voor de ander, jezelf en de omgeving	Gebruik materialen waarvoor ze bedoeld zijn		
Schoolbreed Algemeen/overal en altijd				Wees vriendelijk en beleefd tegen iedereen Luister naar elkaar accepteer elkaars	

				verschillen	
Schoolbreed Algemeen/overal en altijd		Ruim iedere ruimte netjes op			

Hallen/gangen/ trap	Loop rechts op de trap	Voeten vegen			
Hallen/gangen/ trap			Hang je spullen aan de kapstok		
Hallen/gangen/ trap				Praat zacht	

Handvaardigheid	Blijf op je eigen plek				
Handvaardigheid				waardeer elkaars werk	

Tribunetrap/ vieringen	Trappen aan de zijkant gebruiken om te lopen				
-------------------------------	---	--	--	--	--

Tribunetrap/ vieringen				Kijk en luister met aandacht	
-------------------------------	--	--	--	------------------------------	--

Speelzaal	Ga bij binnenkomst zitten op de bank				
Speelzaal		Werk en speel samen	Ruim samen op		

Toiletten		Handen wassen na toiletgebruik	Ga direct terug naar de klas		
Toiletten				Laat anderen met rust op het toilet	

Plein/wadi/veld				Wees eerlijk bij het spelen	
Plein/wadi/veld	Kijk goed uit bij het oversteken				
Plein/wadi/veld	Blijf op het speelterrein		Ga naar binnen als de bel gaat		

Plein/wadi/veld	Schommel				
Plein/wadi/veld	Draaischommel				

Gymzaal	Houd je aan de instructie van de leerkracht				
Gymzaal				Wees sportief	

Kleedkamer			Zorg voor je eigen spullen Leg je kleding bij elkaar en hang je tas op		
Kleedkamer				Praat zachtjes	

Kantoren en	Ga alleen naar binnen als er een volwassene			Klop aan voor je naar	ntm
--------------------	---	--	--	-----------------------	-----

vergaderruimtes	aanwezig is			binnengaat Let op het bordje "niet storen"	
------------------------	-------------	--	--	--	--

Werkplekken buiten de groep	Houd je aan de internetregels		Houd je aan de opdracht		
Werkplekken buiten de groep				Laat anderen rustig werken	

Fietsenstalling	Wandel met je fiets aan de hand				
Fietsenstalling			Zet je fiets in de daarvoor bestemde vakken		

Lounge personeelsruimte	In de keuken ben je alleen onder toezicht				
------------------------------------	--	--	--	--	--

Uitstapjes					
-------------------	--	--	--	--	--

(Bijlage 3 Jaarplan PBS)

Jaarplanning gedragslessen geven schooljaar 2022-2023

Als bijlage bij deze jaarplanning is de aftekenlijst lessen PBS. Alle lessen op die lijst moeten in de loop van het jaar gegeven zijn. Daarnaast is er de mogelijkheid om in de herhalingsweken lessen naar behoefte van de groep en eigen inzicht van de leerkracht te geven.

MAAND	RUIMTE	BASISWAARDE	LES / GEDRAGSVERWACHTING
September			
Week 36 Startweek 10 lessen spellenmiddag	Schoolbreed Altijd Overall	veiligheid	Loop binnen rustig
	Schoolbreed Altijd Overall	veiligheid	Houd je handen en voeten bij jezelf
	Schoolbreed Altijd Overall	verantwoordelijkheid	Gebruik materiaal waarvoor ze bedoeld zijn
	Plein Wadi Veld	verantwoordelijkheid	Ga naar binnen als de bel gaat

	Toilet	verantwoordelijkheid	Ga direct terug naar de klas
	Toilet	respect	Laat anderen met rust
	Hallen Gangen Trappen	veiligheid	Loop rechts op de trap
	Hallen Gangen Trappen	zorgzaamheid	Voeten vegen
	Hallen Gangen Trappen	verantwoordelijkheid	Hang je spullen aan de kapstok
	Schoolbreed Altijd Overall	respect	Wees vriendelijk en beleefd Luister naar elkaar Accepteer elkaars verschillen
Week 36	Plein wadi veld		Schommelles En draaitoestel les.
Vanaf de startweek lessen in de klas t/m week 42	In de klas algemene gedragsverwachting	Veiligheid	Loop rustig Laat stoelpoten op de grond staan

	In de klas algemene gedragsverwachting	Zorgzaamheid	Help elkaar
	In de klas algemene gedragsverwachting	Verantwoordelijkheid	Doe actief mee
	In de klas algemene gedragsverwachting	Respect	Accepteer elkaars verschillen Fouten maken mag
	Tijdens instructie	Verantwoordelijkheid	Steek je vinger op Blijf in de klas
	Bij binnenkomen en weggaan	Veiligheid	Je loopt naar je eigen plek Stoel aanschuiven
	Bij binnenkomen en weggaan	Zorgzaamheid	Geef elkaar de ruimte
	Bij binnenkomen en weggaan	Verantwoordelijkheid	Start met je activiteit
	Zelfstandig werken/spelen	Veiligheid	Kies een korte looproute

	Zelfstandig werken/spelen	Zorgzaamheid	Wees netjes met de spullen
	Zelfstandig werken/spelen	Verantwoordelijkheid	Gebruik je blokje Zet het materiaal weer terug op de plek waar het hoort
	Creativiteit	Veiligheid	Gebruik het materiaal waarvoor het bedoeld is
	Creativiteit	Zorgzaamheid	Ruim het materiaal na gebruik op
	Creativiteit	Verantwoordelijkheid	Houd materialen netjes Houd je aan de werktijd
	Creativiteit	Respect	Waardeer elkaars werk
	Toiletgebruik vanuit de klas	Veiligheid	1 jongen en 1 meisje tegelijk
	Toiletgebruik vanuit de klas	Verantwoordelijkheid	Draai het kaartje /neem de ketting mee

	Kring	Veiligheid	Til je stoel op
	Kring	Zorgzaamheid	Voor iedereen is er plek
	Kring	Verantwoordelijkheid	Steek een vinger op
	Kring	Respect	Luister naar elkaar
43	HERFSTVAKANTIE		

NOVEMBER		
44 <i>Herhalingsweek</i>	<i>Schoolbreed</i> <i>Lessen die horen bij altijd en overal</i> <i>Algemene gedragsverwachtingen in de klas</i>	Start lessen sociale veiligheid PBS. Routine herhalen, bovenbouw veel aandacht voor cyber en roddelen.
45 Nationale week van respect	Herhalingsweek in de klas	Les 1 Sociale veiligheidslessen PBS Les 2 Sociale veiligheidslessen PBS
46	Plein Wadi Instructie	Les 3 Sociale veiligheidslessen PBS

47	Herhalingsweek schoolbreed	Les 4 Sociale veiligheidslessen PBS
DECEMBER		
48	Herhalingsweek in de klas	Les 5 Sociale veiligheidslessen PBS
49	Toilet Binnenkomen en weggaan	Les 6 Sociale veiligheidslessen PBS
50	Herhalingsweek schoolbreed	Les 7, les 8 les 9 Sociale veiligheidslessen PBS
51	Herhalingsweek in de klas	
52 – 1	KERSTVAKANTIE	

JANUARI		
2	Hallen trappen en gangen Zelfstandig werken	
3	Herhalingsweek schoolbreed	
4	Herhalingsweek in de klas	

5	Werkplekken buiten de klas Creativiteit	
Februari		
6	Herhalingsweek schoolbreed	
7	Herhalingsweek in de klas	
8	VOORJAARSVAKANTIE	
9	Altijd en overal Algemene gedragsverwachtingen	1 maart nationale complimentendag

MAART		
10	Herhalingsweek schoolbreed	CARNAVAL maandag en dinsdag vrij
11	Herhalingsweek in de klas	
12	Toiletgebruik schoolbreed en in de klas	
13	Herhalingsweek schoolbreed	

APRIL		
14	Herhalingsweek in de klas	
15	Kring	
16	Herhalingsweek schoolbreed	Goede vrijdag
17 + 18	MEIVAKANTIE	

MEI		
19	Respectweek	Herhaling lessen Sociale Veiligheid en PBS
20	Herhalingsweek schoolbreed	Herhaling lessen Sociale Veiligheid en PBS
21	Herhalingsweek in de klas	Herhaling lessen Sociale Veiligheid en PBS
22	Instructie	Herhaling lessen Sociale Veiligheid en PBS

JUNI		
23	Herhalingsweek schoolbreed	Herhaling lessen Sociale Veiligheid en PBS
24	Herhalingsweek in de klas	Herhaling lessen Sociale Veiligheid en PBS
25	Hallen trappen gangen	
26	Herhalingsweek schoolbreed	

JULI		
27	Herhalingsweek in de klas	
28	Herhalingsweek algemeen	
29	ZOMERVAKANTIE	
30		
31		

Pleinplan

We hebben afspraken met elkaar gemaakt over het toezicht houden op het plein.

Elke pauze zijn er 3 leerkrachten buiten.

Er is een buitenlooprooster voor de leerkrachten te vinden in de klassenmap en tevens als bijlage toegevoegd.

Tijdens het buitenspelen lopen we actief rond, hebben we positief contact met kinderen, geven we complimenten en belonen de kinderen zo af en toe met een muntje. We zijn voortdurend in beweging en geven snelle correcties volgens de reactieprocedure.

Bij consequenties hanteren we het consequentiemenu. Consequenties kunnen zijn: verliezen van privileges, naar binnen voor een schrijftaak. Tijdens de pauze is de schrijftaak in de spreekkamer en indien deze bezet is nabij de personeelsruimte.

Mocht er in de pauze een groot incident voorkomen waarbij de leerkracht langdurig zijn aandacht bij de betrokkenen moet houden, wordt er een kind naar binnen gestuurd om in de personeelsruimte een leerkracht op te halen. Dit is naar inschatting van de leerkracht die buiten loopt.

Buitenspelen

Groep 1 t/m 3

Het buitenspeel terrein is verdeeld in 2 vakken, vanaf de ingang van de school gezien.

De groepen 1 en 2 spelen op het plein voor de school. De grens is bepaald door de bosjes, het schuurtje en de betonblokken. De kinderen mogen gebruik maken van de speeltoestellen aan de kant van de Verrekijker. Buiten de pauzetijden kunnen de grenzen van het speel terrein verlegd worden door de leerkracht.

De speelmaterialen voor buiten zijn opgeslagen in een afgesloten kleuterberging. De kinderen mogen met goedkeuring van de leerkracht gebruik maken van deze speelmaterialen. De leerkracht zet deze uit de berging en de kinderen kunnen hier dan samen mee spelen.

Er zijn afspraken gemaakt voor de fietstaxi, fiets, driewieler, kleine en grote skelter. De kinderen die met deze materialen spelen. Mogen 2 rondjes op het verkeersplein maken waarna ze naar de afgesproken plek bij de betonnen rand fietsen/rijden, zodat de wachtende kinderen ook aan de beurt komen! Daarnaast is afgesproken dat alles wat wielen heeft op het verkeerspleintje blijft.

Bij het belsignaal/klapsignaal zorgt iedereen dat er opgeruimd wordt. De kinderen die een fiets of skelter hebben, zorgen dat deze naar de schuur gebracht worden. De zandbakspullen worden door de kinderen gesorteerd en in de kar gezet om vervolgens naar de berging gebracht te worden.

Zijn de kinderen klaar, verzamelen de kinderen zich bij de deur op de afgesproken groepsplaats om hierna naar binnen te gaan.

Groep 3 t/m 8:

De kinderen van groep 3 t/m 8 spelen achter de betonblokken, op alles wat speelterrein is en op het oude TAR-veld.

De kinderen van groep 7 en 8 mogen volleyballen op het volleybalveld.

In de pauze hebben kinderen beschikking over buitenspeel materiaal. Dit materiaal wordt in de groepen bewaard. Iedere groep heeft daar afspraken over gemaakt.

Voor het gebruik van het kunstgrasveld is een rooster gemaakt.

Naast de gedragsverwachtingen die altijd en overal gelden hebben we gedragsverwachtingen ten aanzien van het buitenspelen. De verwachtingen zijn:

- Wees eerlijk bij het spelen,
- Kijk goed uit bij het oversteken,
- Blijf op het speelterrein zie plattegrond ,
- Ruim materiaal op als bel gaat,
- Ga naar binnen als de bel gaat.

Bij sneeuw geldt de afspraak: **sneeuwballen** gooien op het TAR-veld. Als kinderen daar voor kiezen blijven ze op het veld, met spelen nabij de grens over en weer neem je risico's.

Algemeen bij sneeuwval: uitsluitend met sneeuwballen gooien, spelen, bouwen.

Na (heftige) regenval kan het zijn dat er water in de wadi ligt. Kinderen mogen er spelen. Echter met enig risico van nat worden. De ballen blijven buiten de wadi!

Bij de schommel en het draaitoestel hebben we specifieke gedragsverwachtingen. Deze staan hieronder beschreven.

Afspraken die gelden:

Draaitoestel:

Kinderen wachten in de rij op de stenen, naast het hek

de eerste 4 kinderen gaan zitten in een zitje. Alleen gaan zitten als het draaitoestel stilstaat.

De volgende 4 gaan eerst bij een zitje staan. Je bent dan duwer.

De duwers duwen tien rondjes. (1 rondje is als dezelfde persoon op het zitje voor je langs gaat.)

Als iemand van de zitters "STOP" zegt, wordt er niet meer geduwd.

het draaitoestel laten uitdraaien en rustig afstappen en direct weglopen bij het draaitoestel.

De duwers gaan dan zitten.

De volgende 4 kinderen in de rij worden duwers.

Schommel:

Eerst in de rij staan en wachten

op de schommel klimmen als de schommel stil hangt en de andere kinderen weg zijn (max 4 kinderen zitten en 2 kinderen staan.)

gaan schommelen en hard op tot 10 tellen (heen en weer is 1)

dan de schommel stilhangen en rustig afstappen en direct weglopen bij de schommel

Onderbouw leerkrachten doet de onderbouwdeur open, de leerkrachten die boven lesgeven de andere deur. Dan mogen de kinderen naar binnen.

Buiten lopen

Buiten lopen

Tijd	Kleuterplein	Grote plein	Veld
Maandag 10.00 uur	Amber/ ROC	Tamara/ Alice	Sharon
Maandag 12.00 uur	Sabine/ ROC	Veronique/ Anouk	Sharon
Dinsdag 10.00 uur	Sabine/ ROC	Ellen/Jet	Luuk/Robert
Dinsdag 12.00 uur	Amber/ ROC	Ellen/Jet	Edith
Woensdag 10.00 uur	Alice	Kim/Ineke	Robert
Woensdag 12.00 uur	Alice	Kim/Ineke	Robert
Donderdag 10.00 uur	Angelique	Aïsha/Luuk	Janneke
Donderdag 12.00 uur	Angelique	Inge	Janneke
Vrijdag 10.00 uur	Edith	José	Inge
Vrijdag 12.00 uur	Marlin/Amber PABO3	José	Aïsha / Luuk

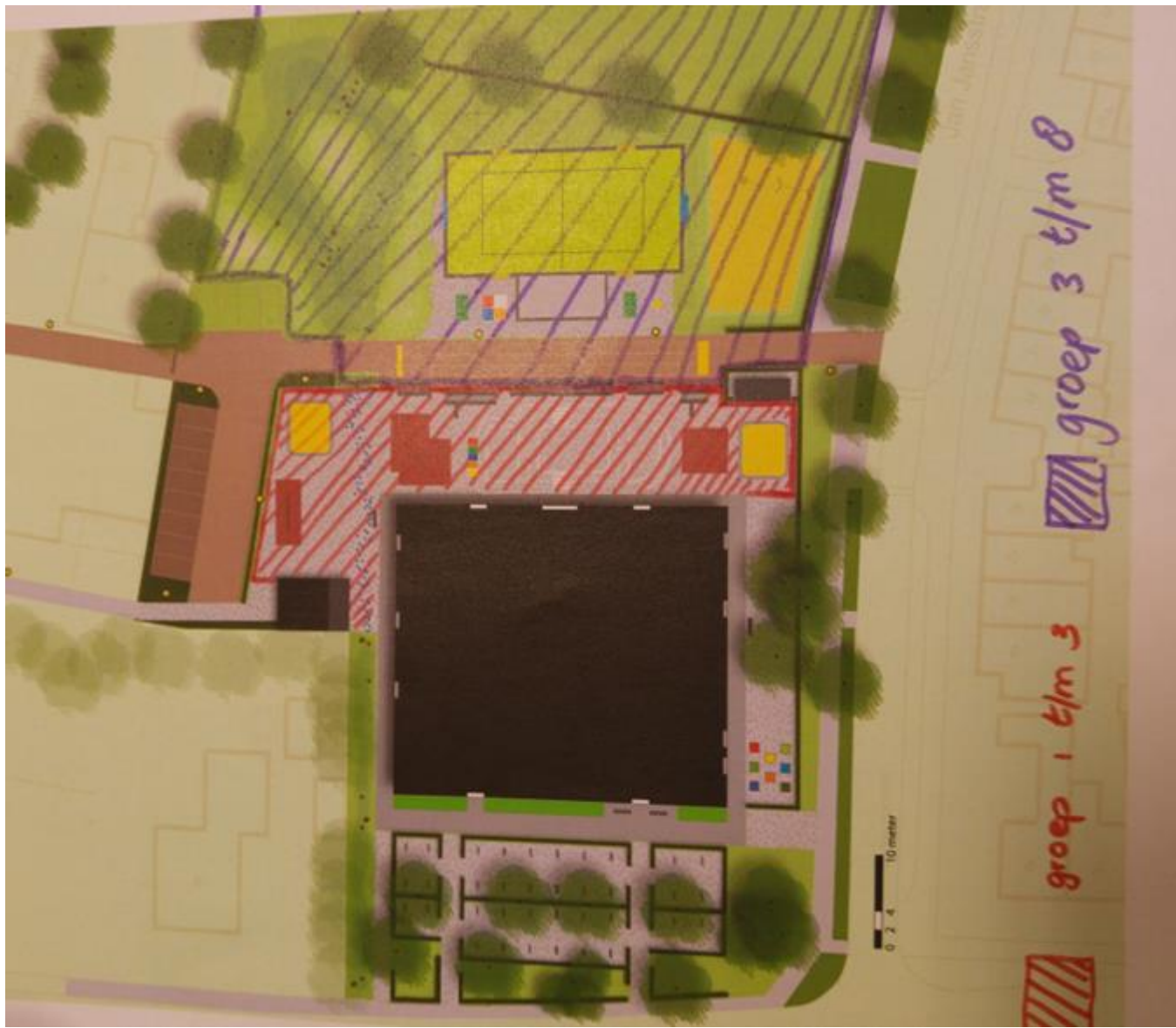
Calamiteiten: Susette (op donderdag en vrijdag)

Kunstgrasveld "voetbaldag"

Dag	10.00 uur	12.00 uur
Maandag	Groep 7	Groep 7
Dinsdag	Groep 8	Groep 8
Woensdag	Groep 5	Groep 5
Donderdag	Groep 3	Groep 4
Vrijdag	Groep 6	Groep 6

(bijlage 3)

Plattegrond plein

Bijlage 5 Matrix gedragsverwachtingen in de Klas De Verrekijker

onderwijssituatie	veiligheid	zorgzaamheid	verantwoordelijkheid	Respect
Algemeen (3-5 basisverwachtingen)	Loop rustig	Help elkaar		Accepteer elkaars verschillen
Instructie	Laat Stoelpoten staan op de grond	Zorg dat iedereen zich kan concentreren	Doe actief mee Steek je vinger op Blijf in de klas	Fouten maken mag
Binnenkomen weggaan	Je loopt naar je eigen plek Stoel aanschuiven	Geef elkaar de ruimte	Start met je activiteit	Begin rustig
Zelfstandig werken/spelen	Kies een korte looproute	Wees netjes met de spullen	Gebruik je blokje Zet het materiaal weer terug op de plek waar het hoort	
Vragen om hulp				
Creativiteit	Gebruik het materiaal waarvoor het bedoeld is	Ruim het materiaal na gebruik op	Houd materialen netjes Houd je aan de werktijd	<i>Waardeer elkaars werk</i>
Eet en drink momenten	We gaan in groepen de tas halen (kleine groepjes op de gang)		Maak je eigen plek schoon na gebruik	
Toiletgebruik	1 jongen en 1 meisje tegelijk		Draai het kaartje /neem de ketting mee	
Vrije keuze moment/ spel				
kring	Til je stoel op	Er is voor iedereen een plek	Steek een vinger op	Luister naar elkaar

--	--	--	--	--

(Bijlage 6 Consequentie menu)

Consequenties bij concreet ongewenst gedrag: SWPBS, De Verrekijker

1: bij klein probleemgedrag: actief negeren

2: reactieprocedure

3: zet de consequentie bij stap 4 probleemgedrag in

4: bij gevaarlijk of zeer ernstig probleemgedrag: direct de consequentie inzetten

Klein probleemgedrag	Bij welk probleemgedrag?	Welke consequentie(s)?
Verstoring van de les/activiteit:	<ul style="list-style-type: none"> • Lesverstoring: voor de beurt roepen, rondlopen, door de les praten etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Korte time-out in de klas (2-5 minuten) Uitschuiven andere plek in de klas.
Onveilig gedrag:	<ul style="list-style-type: none"> • Verkeerd gebruik speelgoed/materiaal 	<ul style="list-style-type: none"> • Verlies van privilege (5-10 minuten)
Opdracht niet opvolgen:	<ul style="list-style-type: none"> • Werkweigering • tegendraads 	<ul style="list-style-type: none"> • Verlies van privilege(5-10 minuten) Werk afmaken in eigen tijd/ tijdens een leuke (groep)activiteit
Verbaal respectloos gedrag:	<ul style="list-style-type: none"> • Uitschelden • Brutaliteit/ negeren 	<ul style="list-style-type: none"> • Schrijftaak groep 4-8/ Sorry tekening groep 1-2-3 of sorry brief groep 4-8
Fysiek respectloos gedrag	<ul style="list-style-type: none"> • Duwen, trekken, knijpen, krabben, bijten 	<ul style="list-style-type: none"> • Schrijftaak groep 4-8/ Sorry tekening groep 1-2-3 of sorry brief groep 4-8
Respectloos omgaan met materiaal/ruimtes	<ul style="list-style-type: none"> • Toilet bevuilden • Tafel bekrassen • Gum, potlood, liniaal breken 	<ul style="list-style-type: none"> • Herstellen schade; schoonmaken, nieuwe vergoeden . Materiaal kopen

	<ul style="list-style-type: none"> • of kwijt maken • Ontvreemden van materiaal 	<p>van school. Contact opnemen met ouders briefje** gaat mee!</p>
Groot probleemgedrag	Bij welk probleemgedrag?	Welke consequentie(s)?
Verbale agressie	<ul style="list-style-type: none"> • Bedreigen • Ernstig uitschelden 	<ul style="list-style-type: none"> • Werken in de 'buurklas' (15-30 minuten) en contact met ouders. Tijdens de pauze direct naar binnen wachten bij leerkrachten beneden daarna naar buurklas en contact met ouders
Fysieke agressie	<ul style="list-style-type: none"> • Schoppen • Slaan • Vechten • Bijten (ernstig) 	<ul style="list-style-type: none"> • Contact ouders en politie
Diefstal	<ul style="list-style-type: none"> • Ontvreemden van persoonlijke waardevolle eigendommen van kinderen en of leerkracht 	<ul style="list-style-type: none"> • Contact ouders (zie verder pestbeleid) en herstelplan
Pesten	<ul style="list-style-type: none"> • Intimideren, roddelen, cyberpesten etc. • Bedreigen, uitsluiten, discrimineren 	
Escalatie van gedrag: gevaarlijk gedrag voor zichzelf en anderen	<ul style="list-style-type: none"> • Meubilair/spullen gooien • Materiaal moedwillig kapot maken • Weglopen • Iemand aanvallen 	<ul style="list-style-type: none"> • Time-out buiten de klas, nadenkblad ** invullen, herstelplan** en contact met ouders (zie escalatieplan)

** te vinden als document op lk schijf – PBS - Consequenties

Bijlage 7 (checklist klassenorganisatie PBS)

Naam leerkracht:

datum:

1 =goed in orde 2 =nog niet helemaal in orde 3 = helemaal niet in orde (werkdoel)

Bureau leerkracht	1	2	3	prioriteit
De tafel staat op een handige plek				
Er zijn duidelijke regels over wat leerlingen aan mijn tafel mogen				
Als ik aan mijn tafel zit kan ik de hele klas overzien				
Ik gebruik mijn tafel als bureau				
Mijn tafel is geordend				
Ik heb een instructietafel en een bureau				

Kasten voor materialen	1	2	3	prioriteit
Materialen die vaak worden gebruikt zijn goed te bereiken				
Kinderen kunnen de methodematerialen goed vinden en pakken				
Materialen die ik zelden gebruik zijn op een handige plek (buiten de klas) opgeslagen				
De klas is zo ingericht dat kinderen materialen kunnen pakken zonder anderen lastig te hoeven vallen				

Procedures aan het begin van de lessen	1	2	3	prioriteit
Er is een duidelijke afspraak/ routine voor de leerlingen wat ze doen als ze binnenkomen bij de start van de dag				
Ik sta bij de deur om leerlingen te ontvangen				
Er is rust bij de start van de dag				

Algemene procedures in de klas	1	2	3	prioriteit
Leerlingen weten wat zij mogen doen als ze klaar zijn met werk				
Er zijn duidelijke afspraken over het pakken van nieuw schrijfgerei				
Tijdens zelfstandig werken hebben de leerlingen hun materialen beschikbaar				
Er is een duidelijke procedure voor het naar het toilet gaan				
Er is een duidelijke procedure voor het weg gaan uit het lokaal				
Met de leerlingen worde handige looproutes door de klas regelmatig geoefend				

Procedures voor zelfstandig werken	1	2	3	prioriteit
Zelfstandig werkregels zijn helder voor de leerlingen				
Leerlingen weten wanneer ze mogen rondlopen en wanneer niet				
Leerlingen weten hoe ze hulp kunnen vragen				
Leerlingen weten wanneer ze stil moeten zijn of zachtjes mogen overleggen				

Overgangen	1	2	3	prioriteit
De klas loopt rustig naar andere plekken in de school				
Lesovergangen zijn voorspelbaar voor leerlingen				
Er zijn regelmatig energizers/ontspanmomenten ingepland tussen lessen				
Lesovergangen nemen weinig tijd en verlopen rustig				

Procedures aan het einde van de lesperiode (basisscholen)	1	2	3	prioriteit
Er is een vast stilte- en aandachtssignaal				
Leerlingen reageren direct op de signalen				

Er is een procedure voor de afsluiting van de schooldag				
Ik sta bij de deur om de leerlingen gedag te zeggen aan het eind van de schooldag				

Huiswerkbeleid	1	2	3	prioriteit
Er is een algemeen protocol voor het maken van huiswerk				
Er is eenduidigheid rondom agendagebruik van leerlingen				
Huiswerk wordt op ene vast moment ingeleverd/ besproken				
Ik hou bij hoe leerlingen hun huiswerk maken/ leren/inleveren				
Ik heb een vaste aanpak voor het niet maken van huiswerk				
Ik gebruik een bekrachtiging voor het maken van huiswerk				

Procedures bij ongewenst gedrag	1	2	3	prioriteit
Er zijn duidelijke gedragsverwachtingen in mijn klas				
Er zijn duidelijke afspraken over mobiele telefoon gebruik in mijn klas				
Er zijn duidelijke consequenties op het overtreden van gedragsverwachtingen				

Er is een procedure voor het uit de klas sturen van leerlingen				
Leerlingen kennen deze procedure (de procedure wordt geoefend)				

Procedures voor computergebruik	1	2	3	prioriteit
Leerlingen weten wanneer en hoe lang zij mogen computeren				
Ik heb duidelijke gedragsverwachtingen voor het werken aan de computer				

Procedures voor afzonderen van leerlingen	1	2	3	prioriteit
Er is een procedure voor leerlingen die beter in een rustige omgeving werken				
Er/ zijn is een vaste plek(ken) voor leerlingen die beter in een rustige omgeving werken				
Er is een procedure voor het uit de klas sturen van leerlingen				

Contact opnemen met ouders	1	2	3	prioriteit
Ik gebruik procedures voor het onderhouden van een positief contact met ouders				
Ik gebruik procedures voor oudercontact over problemen van een leerling				

Bijlage 8 (Fase van groepsvorming)

Beïnvloeden van de verkenningfase

Doel in deze fase	Rol van de leerkracht	Activiteiten
Elkaar beter leren kennen	<ul style="list-style-type: none"> • Persoonlijke interesse tonen in elke leerling • Stellen van duidelijke doelen • Stellen van duidelijke grenzen: <ul style="list-style-type: none"> - assertieve lichaamstaal - rustige en kalme stem - consequent blijven • feedback geven: <ul style="list-style-type: none"> - erkenning en waardering uiten - indirecte complimenten geven - luisteren en 	<ul style="list-style-type: none"> • kennismakingsactiviteiten • inrichten van een goede leeromgeving • klasbouwers organiseren: dit zijn activiteiten waarbij kinderen elkaar steeds beter leren kennen en daardoor waarderen • teambouwers organiseren dit zijn activiteiten die o.a. gericht zijn op het bevorderen van de wil en het vermogen om samen te werken • klassenvergadering 1: 'wat gaat er goed in onze groep?'

	accepteren	Leerlingen voelen zich serieus genomen en nemen actief deel aan het oplossen van problemen. Democratisch handelen wordt in actie gebracht.
--	------------	--

Beïnvloeden van de positioneringfase:

Doel in deze fase	Rol van de leerkracht	Activiteiten
<p>Afspraken hebben hoe we:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaken laten verlopen in onze groep • met elkaar omgaan in de groep 	<ul style="list-style-type: none"> • model staan voor datgene wat u wenst van uw leerlingen • vertrouwen uiten in de mogelijkheden en competenties van uw leerlingen • ruimte bieden om uw leerlingen zelf een oplossing te laten bedenken voor ontstane problemen. <p>Blijven doen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • persoonlijke interesse tonen voor elke lln. • Stellen van duidelijke doelen • Stellen van duidelijke grenzen 	<ul style="list-style-type: none"> • Klassenvergadering 2: 'regels afspreken om de gang van zaken goed te laten verlopen' <p>Doel van deze vergadering is om samen met de leerlingen te komen tot regels om het organisatorisch goed te laten verlopen in de klas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gestructureerd samenwerken <p>Lln. Laten samenwerken op een gestructureerde manier, in tweetallen en in groepjes.</p> <p>Gebruik te maken van didactische structuren uit coöperatieve leerstrategieën. Dit zijn</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Feedback geven 	<p>werkvormen waarbij de samenwerking goed geregeld is.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klassenvergadering 3 'hoe gaan we met elkaar om?' <p>Doel van deze vergadering is om tot afspraken en regels te komen over hoe wij met elkaar omgaan in de klas.</p> <p>Blijven doen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - klasbouwers organiseren - teambouwers organiseren
--	--	--

Beïnvloeden van de normingfase: groepsnormen ontstaan

Doel in deze fase	Rol van de leerkracht	Activiteiten
<p>Afspraken en consequenties zijn voor iedereen duidelijk. Ze zijn ook vastgelegd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alertheid: Juist in deze fase is het van belang om alert en direct te reageren op wat in de klassen-vergaderingen samen is besloten • Problemen voorspellen: In gedachten nemen wat mis kan gaan en daar van te 	<ul style="list-style-type: none"> • klassenvergadering 4: 'contract opstellen'. Doel van de vergadering is de bedachte regels van de vorige vergaderingen formeel opnemen in een groepscontract. • Klassenvergadering 5: 'consequenties'

	<p>voren strategieën voor bedenken.</p> <p>Blijven doen:</p> <ul style="list-style-type: none">- persoonlijke interesse tonen- stellen van duidelijke grenzen- stellen van duidelijke doelen- feedback geven- model staan- vertrouwen uiten	<p>Doel van deze vergadering is tweeledig:</p> <ul style="list-style-type: none">- begrijpen dat soms consequenties nodig zijn- verschillende type consequenties aan verschillende situaties koppelen <p>Blijven doen:</p> <ul style="list-style-type: none">- klasbouwers organiseren- teambouwers organiseren- gestructureerd samenwerken
--	--	--